Бүгү чурттарның пролетарийлери, каттыжыңар!

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 30 (10927) | 1979 чылдың февраль 4, воскресенье | 1925 чылда үнделгеннигеннен | Өртээ 2 кеп.

РОССИЯНЫҢ КӨДЭЭ ИШЧИЛЕРИНИҢ СОРУЛГАЛАРЫ

Москвага февраль 1-де Россия Федерациязының колхозтарының болгаш совхозтарының эрткен чылда ажылының түңнелдери болгаш СЭКП ТК-ның июль болгаш ноябрь (1978 ч) Пленумнарының шиитпирлеринге, эш Л. И. Брежневтиң көдээ ажыл-агыйны улам ыцай хөгжүдериниң талазы-биле айтышкыннарынга база сүмелериге холбаштыр соруулгаларны чугаалашкан чөвүлел хурал ажылын дооскан.

РСФСР-ниң көдээ ажыл-агый министри Л. Ч. Флорентьев илеткел кылган. Россияның тараачыннары эрткен чылын бүгү төөгүнүң дургузунда тараанын эң улуг дүжүдүн—136,3 миллион тоннаны ажаап алганын ол демдеглээн. Күрүнеге планда көрдүгениниң дыка хөй—56,2 миллион тонна тарааны саткан. Көдээ ажыл-агыйының өске-даа культураларының дүжүдүн бедидериге, а ол ышкаш мал ажылынга базала чамдык эки түңнелдер чедип алдынган.

1979 чылда көдээ ажыл-агый продукциязын бүдүрериниң көвүделириниң соруулгаларынче, черниң культуразын экижидериниң бар курлавырларын эжидериниче республиканың көдээ ажыл-агыйының бүгү адырларын улам-на интенсификастаарынче онза кичээнгейни салган. Тараа ажаап алышкынының талазы-биле эки түңнелдерин быжыглаары болгаш чигир свёклазын, картофельди, ногааларны өстүрер талазы-биле чаа-чаа чедишкиннерни чедип алыры чугула.

СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүнүнге кандидат, РСФСР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы М. С. Соломенцев чөвүлел хуралга чүве чугаалаан.

СЭКП ТК-ның көдээ ажыл-агый килдизиниң эргелекчизиниң оралакчызы И. К. Капустин чөвүлел хуралдың ажылынга киришкен.

(СЭТА).

Соңгукчуларның М. С. Горбачев-биле ужуражыышкыны

Февраль 2-де Ставрополь крайның Ипатово суурунуң Культура бажыңынга Эвилел Совединиге соңгулда талазы-биле Ипатовонуң соңгулда округунуң соңгукчуларының СССРЭ-ниң Дээди Совединиге депутаттың кандидаты СЭКП ТК-ның секретары Михаил Сергеевич Горбачев-биле ужуражыышкыны болган.

Депутатка кандидаттың бүзүреткен кижизи—Ипатово районунуң күрүнеениң хойгүн ужаажыдылга заводунуң директору Д. Ф. Пушкарный М. С. Горбачёвтуң амыдыралчы оруунуң дугайын чугаалаан, соңгулдалар хүнүнде боттарының балыдаашкыннарын коммунистерниң болгаш партия кежигүнү эвестериниң бүзүлбас блогу дээш бээринче соңгукчуларны кыйгырган.

Ужуражыышкынга чүве чугаалаанар чурттуң дээди органынга соңгукчуларга белеткед көдээ ишчилериниң күш-ажылчы болган политиктиг көдүрүүшкүнүн боллурганын демдеглээнгер.

М. С. Горбачёвтуң ужуражыышкынынга чугаазын чыылганнар улуг соңуургалбиле дыцнаанар. Мурнундагы соңгулдалардан бээр эрткен үениң иштинде кылынган ажылдарның түңнелдерин чугаалаан, ол, бүгү талазы-биле улуг чедишкиннерни кергүскен бадыткалдыг саннарны болган фактыларны айыткан.

Кандидат болунуң чугаазында көдээ ажыл-агыйны көдүрериниче улуг кичээнгей салган.

СЭКП ТК-ның июль (1978 ч.) Пленуму чурттуң экономиказын быжыглаар, улустуң амыдыралын улам чаагайныдар дугайында партияның салыышкынының чайынчак бадыткалы болган. Кол соруулга—ооң бүгү адырларында ден-дескі, шапкын хөгжүүрүн чедип алыры, чурттуң аъш-чем болгаш көдээ ажыл-агыйның чиг эди-биле хандыгары, ойнбиле совет кижилериниң амыдырал деңнелин бедидери болур.

Ооң ыцай М. С. Горбачёв 1979 чылдың соруулгаларын чугаалаан. Соңгаарладып болбас, эң чугула соруулга—эштүг, сүттү, мал ажылының өскедаа продуктуларын дыка өстүрери чедип алыры болуруун ол демдеглээн.

Депутатка кандидат ол ышкаш чурттар арасының айтырыгларының дугайын, партияның ажылдан кылганын тайбын программаның амыдыралда боттанышкының чугаалаан.

М. С. Горбачев аңаа бедик бүзүрел дээш соңгукчуларга өөрүн четтиргенин илереткен, ам болур соңгулда үеэнде коммунистериниң болгаш партия кежигүнү эвестериниң бүзүлбас блогунуң кандидаттары дээш бадылаары-биле дешпиктиг ставрополчулар партияны база ооң Төп Комитедин долгандыр боттарының сырый каттышканын база катап коргүзер дээрзинге бүзүрелин илереткен.

(СЭТА).

ТУКТУ ТЫВЫСКАН

Ончу беш чылдың үшкү чылында республиканың туруг организацияларының аразында социалистиг чарышка «Тыва көдээ тудуг» трестиң Кызыл-Мажалыкта № 741 көкүл чоруур механизастаттынган колонназы бирги черин эзлээш, СЭКП обкомунун, республиканың Министрлер Чөвүлелиниң, профобличөвүлелдиң болгаш ВЛКСМ обкомунуң шилчилер Кызыл тугу-биле шаңнаткан.

Шаннадты тыысырыгга турааскаткан коллективтиг хуралы февраль 2-де болуп эрткен. СЭКП обкомунуң, Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң, профобличөвүлелдиң болгаш ВЛКСМ обкомунуң шилчилер Кызыл тугун СЭКП обкомунуң туруг килдизиниң эргелекчизи И. А. Остапец байырлыг байдалга тывыскан.

КМК-ның начальниги В. П. Музыка сөс алгаш, 1979 чылдың планныг оваалдарын болгаш социалистиг хүлээлгелерни колонназының туруттуларын ажыр күүседип шыдаарын бүзүреткен.

(СЭТА).

ТӨЛЕПТИГЛЕРГЕ ЧОННУҢ БҮРҮН БҮЗҮРЕЛИ

ССРЭ-ниң Дээди Совединге депутаттарга кандидаттар-биле ужуражыышкын хуралдары

МАРТ 4 1979

ССРЭ-НИҢ ДЭЭДИ СОВЕДИНГЕ СОҢГУЛДА ХҮНҮ

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Эвилел Совединге соңгулдалар талазы-биле Тываның № 392 соңгулда округу

Февраль 3-те Чадааваның Культура бажыңынга Чөөл-Хемчик районунуң ажылчы чоннарының төлөлекчилериниң хуралы болган. Тываның № 392 соңгулда округундан ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Эвилел Совединге депутаттың кандидады СЭКП ТК-ның кежигүнүнге кандидат, СЭКП Тыва обкомунуң бирги секретары Г. Ч. Ширшин-биле ужуражыры-биле аңаа келгеннер.

Соңгукчуларның хуралын Чөөл-Хемчик райкүүскомнуң даргазы Б. Б. Чюдюк ажыткан. Чыылганнар хүндүлүг президиумга СЭКП ТК-ның Чиңгине секретары, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы эш Л. И. Брежневти баштадыр СЭКП ТК-ның Политбюрозунуң составын чаңгыс үн-биле соңгаан.

Депутатка кандидаттың бүзүреттирген кижизи—СЭКП Чөөл-Хемчик райкомунуң бирги секретары Н. С. Бойду хуралга илеткел кылган.

— ССРЭ-ниң Дээди Совединге соңгулдаларга белеткел өрвет улустуң СЭКП-ниң XXV съездизиниң шиитпирлерин болгаш ончу беш чылдың планын чедишкиниг күүседир дээш кызымаккай күш-ажылынга үезинде чоруп турар—деп, Н. С. Бойду чугаалаан.

Н. С. Бойду Чөөл-Хемчик районунуң күш-ажылчы коллективтериниң, ажылчы чоннарының ончу беш чылдың үшкү чылында ажылының түңнелдерин чугаалааш, моон соңгааргы соруулгаларга доктааган. Бо чылын район күрүнеге 4 муң тонна тарааны, 3700 тонна эътти, 3020 тонна сүттү, 445 тонна сүттү хуусаадан эрте, декабрьның 25-ке чедир садар. Бо хүлээлгелерни күүседир төлээде, ниитиниң малын хүр кыштаглады-ры, часкы хову ажылдарынга бедик деңнелдиг белеткенири, суггаттыг черлерни чөп ажыглаары болгаш социалистиг чарышты чер болганынга чогуур деңнелге организастаары чугула деп, илеткелчи чугаалаан.

Ооң соонда ол, депутатка кандидат Г. Ч. Ширшиниң доңчу намдары-биле чыылганнарны таныштырган, республиканың экономиказын болгаш культуразын хөгжүдеринге ооң салыышкынын демдеглээн. Чөөл-Хемчик районунуң бүгү соңгукчуларын соңгулдалар хүнү-март 4-те боттарының бадылаашкыннарын депутатка төлептиг кандидат Г. Ч. Ширшин дээш бээрин ол кыйгырган.

Хуралга «Алдан-Маадыр» совхозтуң партком секретары Х. С. Дамба-Таржаа, Чыраа-Бажы» совхозтуң саанчысы К. С. Хомушку, Чадаана хоорайның № 3 школазының директору А. Г. Степанов, 463-кү КМК-ның тудуг мастери Т. Х. Чанчыш, СЭКП-ниң XXII съездизи аттыг совхозтуң хойжузу К. С. Монгуш олар чүве чугаалаанар. Олар боттарының коллективтериниң ажылының дугайын, ССРЭ-ниң Дээди Совединге соңгулдаларга үткүштүр бедик көдүрүүшкүнүг ажылдан турарын чугаалаан, боттарының чагыларын кандидатка бергеннер. Олар коммунистериниң болгаш партия кежигүнүнү эвестериниң бүзүлбас блогунуң кандидаттары дээш соңгулда хүнүнде чаңгыс кижи дег бадылаарынче соңгукчуларны кыйгырганнар.

Дараазында Тываның № 392 соңгулда округундан ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Эвилел Совединге депутаттың кандидады СЭКП ТК-ның кежигүнүнге кандидат, СЭКП Тыва обкомунуң бирги секретары Г. Ч. Ширшин чыылганнарга чүве чугаалаан. Ол республиканың коммунистеринге, бүгү ажылчы чоннарынга белик бүзүрел дээш өөрүн четтиргенин илередип, бистиң чуртка коммунизм тургузуушкунунга, республиканың экономиказын болгаш культуразын хөгжүдеринге бүгү күжүн, билинн берин ажылдаарын аазаан. Г. Ч. Ширшин ончу беш чылдың эрткен үш чылдарында республиканың Чөөл-Хемчик районунуң ажылчы чоннарының чедишкиннериниң дугайын делегеңгейн-биле чугаалаан.

СЭКП-ниң XXV съездизинин, СЭКП ТК-ның ноябрь (1978 ч.) Пленумунуң шиитпирлерин, ол Пленумга эш Л. И. Брежневтиң чугаазында айтыышкыннарны өзугаар, районнуң партия, совет болгаш ажыл-агый органнары, бүгү ажылчы чоннары 1979 чылдың планнарын болгаш социалистиг хүлээлгелерни күүседиринче улуг кичээнгейни салыр ужурлуг деп, Г. Ч. Ширшин чугаалаан.

Тес-Хемниң № 655 соңгулда округу

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Национаддар Совединге соңгулдалар талазы-биле Самагалдайның № 655 соңгулда округундан депутатка кандидат «Нарын» совхозтуң директору Мижит Кыргысович Дүгер-биле ужуражылга хуралы февраль 3-те Самагалдай суурунуң Культура бажыңынга болган. Хуралды Тес-Хем район Совединиң күүсекчи комитединиң даргазы Н. В. Чыдыгыр ажыктан. Хуралдың хүндүлүг президиумуна СЭКП ТК-ның Политбюро, кежигүнүнүн СЭКП ТК-ның Чиңгине секретары, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы эш Л. И. Брежневти баштадыр бир үн-биле соңгаан.

Депутатка кандидаттың бүзүреттирген кижизи СЭКП Тес-Хем райкомунуң секретары У. Д. Домур-оол бодунуң илеткелинге совет демократиязының өзулуг улусчу шынарын, үениң байдалдарынга дүүштүр хөгжүдезин болган ССРЭ-ниң чаа Конституциязының база ССРЭ-ниң Дээди Совединге соңгулдалар дугайында Хоойлунуң бүгү улустуң эрге-ажылынга ужур-дузаалын онзалап демдеглээн. Соңгулдадан соңгуллага чедир бистиң республиканың болгаш түс районунуң ажыл-агыйларында экономиктиг болгаш культура хөгжүлдезинде чедип алдынган үүлдерни, амгы үеде районда мал кыштаглаашкынын, малдың чаш төлүн долгуу-биле камгалап алыры дээш партия болгаш хөй-ниитиг организацияларының, совхозтарның малчыннарының, көдээ ажыл-агыйның тускай эртемнеклериниң могат-шыдат чок күш-ажылын чугаалаан, моон соңгааргы планныг соруулгаларга доктааган. ССРЭ-ниң Дээди Совединиң депутатка кандидат «Нарын» совхозтуң директору Мижит Кыргысович Дүгерниң намдарын таныштырган. 1979 чылдың март 4-те соңгулдалар хүнүнде боттарының бадылаашкыннарын төлептиг кандидат дээш бадылаарыңче соңгукчуларны кыйгырган.

Хуралга Шуурмактың ыаш ажыл-агый пунктузунуң директору С. Ч. Шалык, райкүүскомнуң улус өөредилге килдизиниң эргелекчиси А. Б. Саян, мастер Б. Оюн болгаш оскелер-даа чүве чугаалаан, депутаттың кандидадынга чыгыылар берип, боттарының бадылаашкының Совет эрге-чыырганың дээди органынга депутаттың кандидады дээш, соңгулдалар хүнүнде чаңгыс эрстеткилдиг бадылаарынга соңгукчуларны кыйгырганнар.

ССРЭ-ниң Дээди Совединге депутаттың кандидады М. К. Дүгер сөс алгаш, аңаа көргүскен улуг идегел дээш, чүректиң ханызындан өөрүн четтиргенин илередип, чоокуун идегелин күүседир дээш бүгү күжүн, билинн, арга-мергежилин Төрээн чурттуң бурукгаар сайзыралы дээш берин шынаңдарын бүзүреткен.

Ол-ла хүн «Чодураа» совхозтуң төвү Белдир-Арыг суурга ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Национаддар Совединге соңгулдалар талазы-биле Самагалдайның № 655 соңгулда округундан депутатка кандидат «Нарын» совхозтуң директору Мижит Кыргысович Дүгер-биле соңгукчуларның ужуражылга хуралы болган.

Хуралга алдар сураглыг, орден хавыалыг, малчын И. С. Данзуруп, хову бригадири В. К. Аралдын, совхоз директору С. Л. Чаңгы-оол болгаш өскелер-даа чүве чугаалаан, депутаттың кандидадынга чагыларны берген болгаш 1979 чылдың март 4-те боттарының бадылаашкының депутаттың төлептиг кандидады дээш бээринче хуралдың кирижикчилерни кыйгырганнар.

Кызылдың көдээ № 651 соңгулда округу

Дүүн эртен Кызылдың 21-ги соңгулда участогунга 647 дугаарлыг соңгулда округундан ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Национаддар Совединге депутаттың кандидады Раиса Федоровна Григорович-биле соңгукчуларның ужуражылга хуралы болган.

СЭКП ТК-ның Чиңгине секретары, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы эш Л. И. Брежневти баштадыр хүндүлүг президиумну чыылганнар сорук киришкин-биле соңгааннар.

Депутатка кандидат-биле ужуражыышкынны Кызылдың 4-кү профтехучилищезиниң директору В. Т. Блинов ажыткаш, бүзүреттирген кижизи—«Тыва тудуг» трестиниң 43-ки тудуг эргелениң начальниги Б. И. Алёхине сөс берген.

Бүгү совет улус-биле бир домей, республика пайысылының ажылчы чоннары СЭКП-ниң XXV съездизиниң шиитпирлерин, ончу беш чылын-ааннарын амыдырал боттандырары дээш сорук киришкиниг ажылдан турар үеде чурттуң дээди органы—Дээди Советке соңгулдаларга белеткел чоруп турар-ыр—деп, ол чугаалаан.—Дээди Советке соңгулдалар—социалистиг демократияның чайынчак көргүзүү болур. ССРЭ-ниң Дээди Совединге депутаттарының кандидаттарынга совет улустуң шыычы ооллар, кыстарын, эң-не төлептиглерни чон депшиди турар. СЭКП ТК-ның Чиңгине секретары, ССРЭ-ниң Дээди Президиумунуң Даргазы эш Л. И. Брежневти болгаш Коммунистиг партияның, Совет күрүнеениң удуртукчуларын, ажылчын аңгыны, колхозчу тараачыннарын болгаш улус-чу интеллигенциниң төлөлекчилерин совет кижилер Дээди Советтиң депутаттарына кандидаттар кылдыр «даанар. Бүгү чурттa ышкаш, бистиң республиканың кандидаттар-биле ужуражыышкынар чоруп турар. Ынчангаш бүгүн бистер ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Национаддар Совединге 647 дугаар соңгулда округундан депутаттың кандидады, «Тыва тудуг» трестиниң 43-ки тудуг эргелениң комсомолчу-аныяктарының шеверлекчилер бригадазының удуртукчузу Раиса Федоровна Григорович биле ужуражыр дээш чыылып келген-дир бис.

Б. И. Алёхин ооң ыцай республика пайысылының ажылчы чоннарының ончу беш чылдың дөртү чылында ажылының түңнелдериниге доктааган, моон соңгаар олардың мурнунда кандыг соруулгалар салдынганын чугаалаан.

Ол ооң соонда ССРЭ-ниң Дээди Совединге депутаттың кандидады Раиса Федоровна Григоровичниң доңчу намдары-биле чыылганнарны таныштырган. Тыва АССР-ниң алдарлыг тудугжузу Р. Ф. Григорович бодунуң кызымаккай ажылы-биле республиканың ажылчы чоннарының күш-ажылчы чедишкиннерин төлептиг үүлүн кирпин, хөй-ниитиниң ажылынга идепкейлиг киржип, аныяктарның дагдыныкчызы боон, комсомолчу-аныяктарның бригадазын үргүлчүлеп, үеде үеде түңнелдиг удуртун турарын ол чыылганнарга сонуургаткан.

Бүзүреттирген кижи Б. И. Алехин чыылганнарны болгаш бүгү соңгукчуларны коммунистериниң болгаш партия кежигүнү эвестериниң бүзүлбас блогунуң төлептиг кандидады дээш соңгулдалар хүнү—март 4-те чаңгыс кижи дег кээш бадылаарынче кыйгырган.

Дараазында соңгукчуларның өмүнээзинден Кызылдың № 4 профтехучилищезиниң бүдүрүүге өөредилгезиниң мастери Г. В. Нахорукова, училищениң сургуулу Ж. Кочегорова, Красноярскиниң хамзаты ужар чүүл эргелениң Тыва авиа-бүдүрүлгениң партия организациязының секретары Н. Т. Елкин болгаш өскелер-даа сөс ап, чүве чугаалаанар.

Бүгү улустуң байырлалы—ССРЭ-ниң Дээди Совединге соңгулдалар хүнүнде коммунистериниң болгаш партия кежигүнү эвестериниң бүзүлбас блогунуң кандидаттары дээш бадылаарынче олар чыылганнарны кыйгырып, кандидатка боттарының чагыларын бергеннер.

Ужуражыышкынның түңнелинде ССРЭ-ниң Дээди Совединиң депутадынга кандидат Р. Ф. Григорович сөс ап, чүве чугаалаан, аңаа көргүскен бедик бүзүрел дээш улуу-биле өөрүн четтиргенин илереткен. Ол чыылганнарга болгаш бүгү соңгукчуларга олардың чагыларын күүседир дээш кызымаккай ажылдарын бүзүреткен.

Кызылдың барын талакы № 647 соңгулда округу

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Национаддар Совединге Кызылдың көдээ № 651 соңгулда округунун талазы-биле депутаттың кандидады, Кызыл районда «Тиилелге» совхозтуң трактор-хову бригадазының бригадири Доржу Саяевич Дандар-биле соңгукчуларның ужуражыышын хуралы февраль 1-де Элегес-Аксы суурга болуп эрткен.

Ужуражыышкын хуралын суурда партия организациязының секретары В. П. Рытова ажыткан. Хуралга илеткелди Элегес-Аксы көдээ Советниң күүсекомунуң даргазы К. Б. Шаңгыр-оол кылган.

— ССРЭ-ниң Дээди Совединге бо соңгулдалар ССРЭ-ниң чаа Конституциязын хүлээп алганының соонда бир дугаарында болуп турар-дыр—деп, К. Б. Шаңгыр-оол бодунуң илеткелинге чугаалаан. —Сайзырангай социализмниң өндүр улуг чаалаг алышкыннарын чаа Конституцияда хоойлуудун быжыглаан. Совет соңгулда системазы эң-не демократтыг. Күрүне эргечагыраазының дээди органынга боттарының төлептиг төлөлекчилерин ажылчыннар, тараачыннар, албан-хаакчылар депшиткен болгаш соңгулда хүнүнде бадылаар.

Ооң ыцай илеткелчи 1978 чылда республиканың болгаш суурнуң ажыл-агый түңнелдеринге тодаргай доктааган. Элегес-Аксы суурнуң амыдыралынга сөөлгү чылдарда улуг чаартыдылган болгуулаан. Чижээ, хана материаддары бүдүрер улуг заводту ажыглалга кирген. Ажылчыннар саны өзүп, чурталга тудуу калбарын турар. Мурнунда турган 25 орунлуг эмнелге черинге немей база ол хире хемчээлдиг чаа эмнелгени туткан. 25 орунлуг уруглар садын калбартын, ам-даа ынча уруглар турар кылдыр немей тудуп турар.

К. Б. Шаңгыр-оол депутатка кандидат Д. С. Дандарның доңчу намдары-биле болгаш ажыл-херээ-биле соңгукчуларны таныштырган, соңгулда хүнүнде ол дээш бадылаашкының бээринче кыйгырган.

Ужуражыышкын хуралынга Элегес-Аксыда участок эмнелгениниң улуг эмчизи А. К. Мальцев, Элегес-Аксыда хана материаддары кылыр заводтуң ажылчыны Т. Д. Монгуш, сес чыл школазының башкысы П. И. Меренкова, көдээ Культура бажыңының директору А. А. Янова олар санал берип, чүве чугаалаан, депутаттың кандидадынга чагыг берген болгаш соңгулдалар хүнү — март 4-те Д. С. Дандар дээш бадылаарынче хуралдың кирижикчилерин кыйгырган.

Хуралдың түңнелинде депутатка кандидат Д. С. Дандар сөс ап чүве чугаалаан, болуп депутаттың кандидадынга дешпиткен болгаш детксээн коллективтериниң адрезинге чылыг сөстерин чугаалаан хуралдың кирижикчилериниге чүректиң ханызындан өөрүн четтиргенин илерееп, ол чыылганнарга болгаш бүгү соңгукчуларга олардың чагыларын күүседир дээш кызымаккай ажылдарын бүзүреткен.

Совхозтуң хой комплексинде база берге байдал турдуштуган. Ында үш муң хире хой кыштаан. Комплексти колдуунда-ла хой семирги азыраары-биле туткан. Хой оолдаашкының эрттиреринге таарыштыр кыдынмаан. Ол хирезинде-ле ында төрүүр хойларны моодизээн. Ач хойлар оолдан өгелээн. Кажаалар иштинде хураган турар өрөөлдер соок, чылыг салгын үндүрер вентиляторлар үрелген. Оътка кирген хураганнарга бээр чымчак сиген, микроэлементилер чок. Хойга берип турган сиген төнер чыгаан. Ам чүгле хээндектээн курраг хыргыышты чарба-биле холуй бээринче шилчилер. Ында чамдык хойжуулариниг одаар хөмүр-дажы база тонгеп. Комплексте байдалды экижидерп совхозтуң дирекциязында негеттинин турар.

Партияның XVII область конференциязына айыттынган четпестерни тодаргай анализтеп көөру, оларны дарый чайладыры-биле боттуг хемчегларни ажылдан кылыры, четпестериниг чыддагаанларын, ону чайладырының орудтарын ажылчыннар ортузунга тайылбырлаары бо совхозта саадап турар. Мал, чер ажылының культуразын көвүдедириниг, продукция бүдүрерин көвүдедириниг, ажылдың ажыктыын, шыпарын бедидериниг талазы-биле ап чорудар хемчегларни ажылдан кылыры ам-даа дооспаан болгаш парткомга чугаалажыр көрбээн. Ону саададың турары четпес. Тодаргай хемчегларни ажылдан кылгаш, амыдыралга боттандырар ужурлуг.

Кыштаглаашкын—совхозтуң ажыл-ишчилериниг ышдыгы шылгалда. Ынчангаш ону чедишкиниг эрттиреринче бүгү күштү мобилизастаары эргежок чугула.

К. АРАКЧАА,
«Шынның» тускай корр.

ШЫҢГЫЫ ШЫЛГАЛДА

Конференция соонда чүү кылдынганыл?

Республиканың көдээ ажыл-агыйында байдалды бо чылдың эгезинде болган партияның XVII область конференциязынга тодаргай анализтеп көрген болгаш четпестериниг чыддагаанларын тодаргайлаан, моон соңгааргы соруулгаларны ажыл-ишчилериниг мурнунга салган. Хожудап турар деп ук конференцияга адаткан ажыл-агыйларның санынга Кызыл районда «Тиилелге» совхоз база кирип турар. Конференция соонда бо ажыл-агыйга чүү кылдынганыл?

«Тиилелге»—тараалан, эъткир-сүткүр малдыг ажылагый. Аңаа күр черни шингээдип ап турарының баштайгы үезинде шолдериниг үнүш-дүжүткүрү эки, мал ажылының продуктулуу бедип турган. Ук совхозтуң ат-сураа-даа калбарган. Ынчалзажок сөөлгү чылдарда күр-чержилер боттарының мурнундагы алдарын чидирген, совхоз хожудап турарларының санынга кирип турар апарган.

Маңаа чамдык сан-фактылары көргүзүп болур. «Тиилелге» совхоз онгу беш чылдың эрткен үш чылдарында күрүнеге 213 тонна эътти, 15 тонна дүктү чедир сатпаан. А эрткен чылын күрүнеге өрези: сүт 96 тонна, эът—128 тонна, дүк—13,9 тонна болган. 1978 чылды 1283 муң рубль карылгалыг дооскан. Бүдүрүп турар продукциянның бот-үнези чигээр хамаанчок, харын-даа аартап турар. Центнер сүт планнаттынган 28 рубльдиг орнунга 48 рубль хире, мыйыстыг бода малдың 1 центнер немелде дензиги планда көрдүнген. 42 рубль 25 көпеектен 223 рубль, центнер хой эъдя пландан 36 рубль аар өртектиг болган.

Күрүнеге чедир бөрбөөн үүлдерни күүседир, продукциянның шынарын экижидер, бот-үнезин чигедир, чер база мал ажылының продуктулуун бедидер, совхозту хожудашкындан үндүрер дээш онгу беш чылдың дөртүү чылында шиитпирлиг хемчегларни алыры негеттинин турар.

Амгы үеде эң чугула ажыл — кыштаглаашкынны организастыг эрттирери, малдың бодун болгаш чаш төлүн менди камгалап алыры, кышын үеде мал ажылының продуктуларын бүдүрерин база күрүнеге садарын кудулатпазының хемчегларын алыры болур. Совхозта мал кыштаглаашкынынарын байдалда эртип турар. Чер ажылын чорудун турарының культуразы куду болган ужурунда, тараа болгаш мал чеми культураларның дүжүдү эрткен чылын шоолуг болбаан. Ынчангаш мал чеминин быжыг баазазы тургустункаан. Ол чорук кыштаглаашкынга багай салдарны чедирген. Ооң түңнелинде малга чиртир хыргыышты Тес-Хемниң Ак-Чыраадан удур белеткээр ужурга таварышкан. Күстен эгелеп-ле Ак-Чыраага чем белеткээр звено ажылдан турган. Ам ол ажылды улам күштелдирери-биле база бир чаа звенону немей тургускан. Ооң 900 тонна хыргыышты белеткээн, сөөртүп алган. Ам-даа 1000 тоннаны белеткээрин планнаан.

Ниитиниң малын кыштан мееди камгалап алыр дээш, совхозтуң фермазының, хойжу бригадаларының ишчилери бо хүннерде шудургу ажылдан, болдунар бүгү түүлдерни кылып турар. Чижээ, топ ферманың коллективи кыпкы үеде сүт саалдазын кудулатпазы-биле боттуг хемчегларни алган. Ында мун ажыг инек бар. Чем цетинге чемни белеткээн, инектерге берип турар. Хээндектээн ийи тонна хыргыышка 15 кг монокальций фосфатты, 30 кг чугайны, 30 кг хоюг дусту холаап, 80 кг сут-биле шыгыткаш, ону бир шак ажыр изиг буска ыыбырадыр. Ынчаар кылырга, чемниң шыкары, хоолулуу эки болур. Инектер аажок чиир. Хонукта пех 12—14 тонна чедир хыргыышты болбаазырадыр. Ооң ачызы-биле сүт саалдазы кудулаваан турар. Бир инектен хүнде саап алыр сүт 5,5—6 кг. А фермага ниитизи-биле хүнде 2,4 тонна сүттү саап ап турар. Ол болза, эрткен чылдың ол үезинде турганындан 300 кг хөй. 1978 чылдың январьда ферма күрүнеге 45 тонна сүттү саткан болза, ам 50 тоннаны дужаган.

Ооң ыцай база бир чаа чүве болза, фермага хыналда саалданы айла үш катап чорудуп турар апарганы. Саанчылар-ның канчаар ажылдан турары контроль саалданың түңнелинде илереп келир. Бо чылдың январьда ыдыг хынаалданы ийи катап эрттирген. Чижээ, Ооржак Кеш-Уруттуун болунда быжыглаан инектерден хүнде саап ап турган сүдү 124 кг болза, хыналда саалда кылырга, ол 5 кг-ны чедир саап албайын турары илерээн. Ооң ынай Куулар Бочунай хүнде инектериниң 2 кг сүттү чедир албайын турар болган. Ыдыг хыналда саанчыларның харысалгазын бедидериниге, болдунар аргаларны, курлавырларны илередириниге идигни берип турар.

Үстүнде фактылардан адырга, сүт бүдүрериниг база күрүнеге садарын көвүдедириг-биле совхозта чамдык боттуг хемчеглер алдынган-дыр. Ынчалзажок мал чемниниг чедишпезин дүвүрүүзүнүн болдурун турар. Ак-Чыраадан белеткээн хыргыышты удур сөөртүп экиеп турар. Ол чамдыкта үзүктеп-даа бергилээр. Январьның сөөлгү хүннериниде фермага хыргыыш төнгеп болган. Бир эвес, ооң сөөртүлгезин дүрүгедириниг хемчегларни албас болза, фермага мал чеми үзүктелир чадавас.

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Эвилелдер Совединге соңгулдалар талазы-биле Тываның № 392 соңгулда округундан депутатка кандидат СЭКП ТК-ның кежигүнүнге кандидат, партия обкомунуң бирги секретары Г. Ч. Ширшиниң соңгукчулар-биле ужуражыышкыннары Шагаан-Арыгга болгаш Чадаанага болуп эрткилээн.

ЧУРУКТА: Шагаан-Арыгга ужуражыышкын үезинде.

А. ЗАЙЦЕВТИҢ фотозу.

КАМНАЛГА — ХҮННҮҢ ЧУГУЛА АЙТЫРЫЫ

Күрүнеениң акша-хөрөңгизин, күш-ажылчы болгаш материалдыг курлавырларны камнаары, оларны таарымчалыг ажыглаары—ажыл-агыйны социалистиг өзу-биле чорударының эң чугула принциптериниң бирээзи болбушаан, интилел бүдүрүлгезиниң ажыктыг чоруун бедидериниң, ажыл-агыйның иштики курлавырларын улгаттырарының үндезини болур. Чиг-этти болгаш материалдыг курлавырларны чүгле чаңгыс хуу камнап алыр болза, хөй-хөй миллиард рубль камналга чедип алдынар. Бистиң чурттуң улус ажыл-агыйының хемчээли амгы үеде ол хире улгаткан-дыр. Чогум-на ынчангаш камналга айтырыы бөгүн эң чугула айтырыглардың бирээзи болу берген.

СӨКП-ниң XXV съездизинге эш Л. И. Брежнев мынча дээн: «Бистиң интилелдиң күүү-шылалы кайы-даа хире улгадыр болза, эң-не шыңгыы камналга болгаш хумагаалалдыг болур чорук улус ажыл-агыйын хөгжүдериниң, улустуң чаагай чоруун бедидериниң эң чугула түүлү боор арга-тар. Рубль санын, ажылдың шак бүрүзүн, тонна продукция санын чазыг чокка санаары болгаш таарымчалыг ажыглаары, ажыл-агыйжы эвес болгаш сандаргай чорукту туюлунга чедир узуткаары — бо дээрге, бистиң партийжи бедик хүлээлгевис-тир».

Республиканың партия организацияларының болгаш күш-ажылчы коллективтериниң хөй кезин бо айтыышкынларны удуртулга болдурган, ажыл-агыйны чорудулгаларының бүгү-ле участоктарынга камналганың эң шыңгыы корумчурумун сагыыры дээш идепкейлиг демисеннишаан, материалдыг курлавырларны камнап алыр талазы-биле көскү чедишкиннерни чедип ап турарлар. Олар ону улустуң эт-хөрөңгизин кадагалаары дээш кадрларның харыысалгазын бедидип, чарыгдалдарын интин деңгей-хемчээлин кызыгыр, бүдүрүлгениң техниктиг чаартылгазын кылып, технологтуг арганарны сайыраңгайжыдын турган чедип ап турарын айтыр херек. Оны бөг-лүдүр чылдың дургузунда чаа техниканың, мурнакчы технологияның болгаш күш-ажылды эртемге үндезилеп организастаарының талазы-биле 400 хире хемчеглерни республиканың бүдүрүлге болгаш тудуг черлериниң боттандырып чоруткан, 2450 чаартыкчы саналларны ажыглалга киргениниң түнелинде 3,3 млн. рубль түңнүг камналга алдынган. Чүгле эрткен чылын үлетпүр болгаш транспорт черлери 5155 квт. шак электри энергиязын, 1538 гкал чылыг энергиязын, 560 тонна хөмүр-дашты, 1080 комплект автодугуйларын, 630 дөрбелчин метр пос болгаш алды-кеш чиг-эдин, 1080 тонна аммиакты, 2350 тонна магний ажыктыызын камнап алган. Бо талазы-биле өөредилгиг дуржулганы чедип алган черлер хөй. Оларга «Росводпром»-ның демир-бетон кылыглар заводу, «Тыва кобальт» комбинат, алгы заводу, Тываның электри четкилери, «Кызыл ЦЭС тудуг» эргелери, сүт комбинады, 2-ги АТБ, «Тыва суг тудуг» трестиң автобаазазы болгаш өске-даа чамдык бүдүрүлге черлери хамааржыр.

«Тыва кобальт» комбинатта социалистиг өөнүү-хөрөңгини камгалаарынга ажылчы чоннарны кижизидериниң улуг кичээнгейин салып турар. Ында социалистиг чарыштың түңнелдерин үндүрүрде чиг-этти болгаш материалдарны камнаар талазы-биле чедишкиннерни, эртем-техниктиг деңшилгениң металлды улам доллдур ацгылап алырынче, материалдыг курлавырларны чарыгдаарын эвзөжедириниң углаанган ажылынның байдалын барымдаалап көөрү чаңчыл апарган. 1978 чылда бо бүдүрүлге черинге чаа техниканы ажыглаар талазы-биле 9 чугула хемчеглерни боттандырып чоруткан, 119 чаартыкчы саналдарны ажыглаалга киргерген. Металл бүдүмелдерлиг эзилдириглерни арыглап алырының чалаланчак аргазын ажыглаан, аммиакты тускайлаарының технологиязын чаарткан. Бо бүгүнүң түңнелинде металлды бараанның продукцияга арыглап алырын 9,3 хуу улгаттырган, чылда-ла магний ажыктызын чарыгдаарын 41 хуу, чугайны 1160 тоннага, күүрүлүг демирни—360 тоннага кызыгар арганы берген. Ол бүгү хемчеглерни боттандырып чоруткавының түңнелинде 747 муң рубль камналга алдынган.

Ынчалза-даа чамдык черлериң партия организациялары болгаш ажыл-агый удуртукчулары камналга болгаш чарыгдал айтырыынче, материалдыг курлавырларны чарыгдаарын эвзөжедириниң углаанган ажылынның байдалын барымдаалап көөрү чаңчыл апарган. 1978 чылда бо бүдүрүлге черинге чаа техниканы ажыглаар талазы-биле 9 чугула хемчеглерни боттандырып чоруткан, 119 чаартыкчы саналдарны ажыглаалга киргерген. Металл бүдүмелдерлиг эзилдириглерни арыглап алырының чалаланчак аргазын ажыглаан, аммиакты тускайлаарының технологиязын чаарткан. Бо бүгүнүң түңнелинде металлды бараанның продукцияга арыглап алырын 9,3 хуу улгаттырган, чылда-ла магний ажыктызын чарыгдаарын 41 хуу, чугайны 1160 тоннага, күүрүлүг демирни—360 тоннага кызыгар арганы берген. Ол бүгү хемчеглерни боттандырып чоруткавының түңнелинде 747 муң рубль камналга алдынган.

Ынчалза-даа чамдык черлериң партия организациялары болгаш ажыл-агый удуртукчулары камналга болгаш чарыгдал айтырыынче, материалдыг курлавырларны удуртулга болдурган, ажыл-агый чорудулгаларының бүгү-ле участоктарынга камналганың эң шыңгыы корумчурумун сагыыры дээш идепкейлиг демисеннишаан, материалдыг курлавырларны камнап алыр талазы-биле көскү чедишкиннерни чедип ап турарлар. Олар ону улустуң эт-хөрөңгизин кадагалаары дээш кадрларның харыысалгазын бедидип, чарыгдалдарын интин деңгей-хемчээлин кызыгыр, бүдүрүлгениң техниктиг чаартылгазын кылып, технологтуг арганарны сайыраңгайжыдын турган чедип ап турарын айтыр херек. Оны бөг-лүдүр чылдың дургузунда чаа техниканың, мурнакчы технологияның болгаш күш-ажылды эртемге үндезилеп организастаарының талазы-биле 400 хире хемчеглерни республиканың бүдүрүлге болгаш тудуг черлериниң боттандырып чоруткан, 2450 чаартыкчы саналларны ажыглалга киргениниң түңнелинде 3,3 млн. рубль түңнүг камналга алдынган. Чүгле эрткен чылын үлетпүр болгаш транспорт черлери 5155 квт. шак электри энергиязын, 1538 гкал чылыг энергиязын, 560 тонна хөмүр-дашты, 1080 комплект автодугуйларын, 630 дөрбелчин метр пос болгаш алды-кеш чиг-эдин, 1080 тонна аммиакты, 2350 тонна магний ажыктызын камнап алган. Бо талазы-биле өөредилгиг дуржулганы чедип алган черлер хөй. Оларга «Росводпром»-ның демир-бетон кылыглар заводу, «Тыва кобальт» комбинат, алгы заводу, Тываның электри четкилери, «Кызыл ЦЭС тудуг» эргелери, сүт комбинады, 2-ги АТБ, «Тыва суг тудуг» трестиң автобаазазы болгаш өске-даа чамдык бүдүрүлге черлери хамааржыр.

«Тыва кобальт» комбинатта социалистиг өөнүү-хөрөңгини камгалаарынга ажылчы чоннарны кижизидериниң улуг кичээнгейин салып турар. Ында социалистиг чарыштың түңнелдерин үндүрүрде чиг-этти болгаш материалдарны камнаар талазы-биле чедишкиннерни, эртем-техниктиг деңшилгениң металлды улам доллдур ацгылап алырынче, материалдыг курлавырларны чарыгдаарын эвзөжедириниң углаанган ажылынның байдалын барымдаалап көөрү чаңчыл апарган. 1978 чылда бо бүдүрүлге черинге чаа техниканы ажыглаар талазы-биле 9 чугула хемчеглерни боттандырып чоруткан, 119 чаартыкчы саналдарны ажыглаалга киргерген. Металл бүдүмелдерлиг эзилдириглерни арыглап алырының чалаланчак аргазын ажыглаан, аммиакты тускайлаарының технологиязын чаарткан. Бо бүгүнүң түңнелинде металлды бараанның продукцияга арыглап алырын 9,3 хуу улгаттырган, чылда-ла магний ажыктызын чарыгдаарын 41 хуу, чугайны 1160 тоннага, күүрүлүг демирни—360 тоннага кызыгар арганы берген. Ол бүгү хемчеглерни боттандырып чоруткавының түңнелинде 747 муң рубль камналга алдынган.

Ынчалза-даа чамдык черлериң партия организациялары болгаш ажыл-агый удуртукчулары камналга болгаш чарыгдал айтырыынче, материалдыг курлавырларны удуртулга болдурган, ажыл-агый чорудулгаларының бүгү-ле участоктарынга камналганың эң шыңгыы корумчурумун сагыыры дээш идепкейлиг демисеннишаан, материалдыг курлавырларны камнап алыр талазы-биле көскү чедишкиннерни чедип ап турарлар. Олар ону улустуң эт-хөрөңгизин кадагалаары дээш кадрларның харыысалгазын бедидип, чарыгдалдарын интин деңгей-хемчээлин кызыгыр, бүдүрүлгениң техниктиг чаартылгазын кылып, технологтуг арганарны сайыраңгайжыдын турган чедип ап турарын айтыр херек. Оны бөг-лүдүр чылдың дургузунда чаа техниканың, мурнакчы технологияның болгаш күш-ажылды эртемге үндезилеп организастаарының талазы-биле 400 хире хемчеглерни республиканың бүдүрүлге болгаш тудуг черлериниң боттандырып чоруткан, 2450 чаартыкчы саналларны ажыглалга киргениниң түңнелинде 3,3 млн. рубль түңнүг камналга алдынган. Чүгле эрткен чылын үлетпүр болгаш транспорт черлери 5155 квт. шак электри энергиязын, 1538 гкал чылыг энергиязын, 560 тонна хөмүр-дашты, 1080 комплект автодугуйларын, 630 дөрбелчин метр пос болгаш алды-кеш чиг-эдин, 1080 тонна аммиакты, 2350 тонна магний ажыктызын камнап алган. Бо талазы-биле өөредилгиг дуржулганы чедип алган черлер хөй. Оларга «Росводпром»-ның демир-бетон кылыглар заводу, «Тыва кобальт» комбинат, алгы заводу, Тываның электри четкилери, «Кызыл ЦЭС тудуг» эргелери, сүт комбинады, 2-ги АТБ, «Тыва суг тудуг» трестиң автобаазазы болгаш өске-даа чамдык бүдүрүлге черлери хамааржыр.

«Тыва кобальт» комбинатта социалистиг өөнүү-хөрөңгини камгалаарынга ажылчы чоннарны кижизидериниң улуг кичээнгейин салып турар. Ында социалистиг чарыштың түңнелдерин үндүрүрде чиг-этти болгаш материалдарны камнаар талазы-биле чедишкиннерни, эртем-техниктиг деңшилгениң металлды улам доллдур ацгылап алырынче, материалдыг курлавырларны чарыгдаарын эвзөжедириниң углаанган ажылынның байдалын барымдаалап көөрү чаңчыл апарган. 1978 чылда бо бүдүрүлге черинге чаа техниканы ажыглаар талазы-биле 9 чугула хемчеглерни боттандырып чоруткан, 119 чаартыкчы саналлар

ЧКАЛОВ—ДЕПУТАТ ЧОРААН

ЧКАЛОВСК. (Горький область). Бо хүннәрдә Валерий Павлович Чкаловтуң ажыл кылыр столунуң кырынга соңгунчулар-биле чагааларының улуг әадақын салып каан. Ол материалдар совет алдарлыг ужудунчунуң тураскаал музейиниң көргүзүг чүүлдериниң чаа немелдези болган.

Чкаловтуң чайыннанчан амыдыралынга депутаттың ажыл-чорудулгазы чүгле чаңгыс чылды әәләән. 1937 чылдың декабрь 12-де ону ССРЭ-ниң Дээди Советиниң бирги чыжыныңың депутадынга соңгаан, а дараазында чылдың декабрь 15-те ол мочәән. Ынчалза-даа чаа самолетту шенеп турар ол кыска үениң дургузунда Ада-чурт, кижилер дугайында сагыш салыышкын дәәш ажыл кончуг хөй болган. Ол дугайын ужудукчунуң төрүттүнген черинде музейде шыгжаттынгач документилер херечилеп турар.

Көргүзүг чүүлдериниң ол кезәә ССРЭ-ниң картазыбиле әгелзәр. Чурттуң Дээди Советинге соңгулдаларның будуузунда көрүнчүлер ол кезекти онза сонуургап турар. Ол картада Совет эрге-чагырганың дәәди органынга депутаттың кандидады кылдыр ужудукчуну депшитиниңиң дугайында будурулгелерниң болгаш организацияларның телеграмма чоруткан хоорайларын демдеглеп каан. Ында Омск, Ташкент, Новосибирск, Киев, Свердловск, Вехоянск бар болган. Дәәди Советтиң Националдар Советинге Горькийниң соңгулда округунга бадыладырынга чөпшәәрелин Чкалов берген.

Соңгулданың будуузунде Горьков чурттуглар бодунуң чаңгыс чер чурттуг кижизин кайы-хире чүректиң ханызы-биле хүләәп ап турганын ол чылдың фото-чуруктары көргүзүп турар. Кандидатбиле ужуражыышкыннарга соңгунчулар социалистиг Төрәән чуртту алдаржыдар дәәш моон соңгаар-даа самолетту улам шын башкарарын чагып турганнар. Валерий Павлович ол чагыгга бодунуң саолгу хүнүнге чедир шынчы чораан. Улустуң бедик бүзүрелин ол алдарлыы-биле күүсеткен. Соңгунчулар-биле бодунуң чурттуң янзы-бүрү организациялары-биле ССРЭ-ниң Дээди Советиниң делутады В. П. Чкаловтуң чагаламыш турганының дугайында чүс-чүс документилер музейде бар.

Көдәәниң болгаш үлетпүр коллективтериниң чугула саналдарын хууда дилеглерин бижәән 500 ажыг чагааларны соңгунчулардан ужудукчу алган. Оларның чаңгызын-даа Чкалов харыы чокка, тодаргай хөделиишкиннер чокка арттырбаан. Комсомол организациязының диләәни-биле ол хоорайга паращют суургазым тударының дугайын, ырак чөрде Катунка суурга уруглар садын ажыдарының дугайын ол дилеп турган. Оң кызыманкай диләән әзугаар торф казынчыларының сууру Чистоеге Культура бажыңын туткан болгаш дерәән. Чкаловскиге судно тудар болгаш септәәр Ульянов (Ленин) аттыг заводту чаартнан. Ол завод оң соонда Волгага чүүн соортүрүнге улуг ужур-дүзәлиг болган. Келир үениң соңгунчулары болур, маадырбиле ужуражырын база боттары ужудукчу болурун күзеп чоруур бичии оолдарбиле оң чагаалажыышкыны онза сонуурганчыг.

В. П. Чкаловтуң төрүттүнген хүнүнден бәәр 75 чылын демдеглеп турар бо хүннәрде ужудукчунуң адазының Болганың эрииннге чудуктан туткан делгем бажың-музейинде хөй кижилер кәәп турар. Оон олар Төрәән чурттуң алдарлыг ужудукчузунуң амыдыралының чаа солун чүүлдери-биле танышып, Ада-чуртунга кызыгаар чок бараан болурунга өөренип ап турарлар. Чкаловси хоорайның болгаш районнуң аныяк соңгунчулары-биле ужуражылга музейниң ажылының чоокку планында көрдүнген.

КҮРҮНЕЛЕР, УЛУСТАР АРАЗЫНДА ХАРЫЛЗААЛАРНЫҢ ЧАА ХЕВИРИ

Интернационализм дугайында беседалар

СОЦИАЛИЗМНИҢ делегей системазы — социализмниң болгаш коммунизмниң оруу-биле чоруп орар хостуг, бот-эргелиг улустарның социал-экономиктиг болгаш политиктиг дем каттыжылгазы болур. Социалистиг күрүнелерниң Экономиктиг Дузалажылга Чөвүлели, Варшава Керәәзиниң организациязы ышкаш янзы-бүрү организацияларының ажылынга киржип турар чурттарны социалистиг дем каттыжылгазы деп адаар.

«Дем каттыжылгазы» деп билиишкин социалистиг күрүнелер аразында чаа хевириң харылзааларын тодаргай илередип турар. Ол билиишкин әләән каш чугула документилерде: СЭКП-ниң Программазында, коммунистиг болгаш ажылчын партияларның делегей чөвүлел хуралдарының документилериндә, социалистиг күрүнелер аразында ийи талалыг керәәлерде бадыткаттынган.

Социалистиг дем каттыжылга чурттарының аразында тургустунган найыралдың болгаш кады ажылдажылганың харылзаалары—ол дәәрге дарлалдан хосталган, социалистиг хөгжүлдениң оруунда кирген, хостуг улустарның аразында харылзаалар-дыр.

«Улустар аразының харылзаалары» болгаш «күрүнелер аразының харылзаалары» деп билиишкиннер улустуң (азы нацияның) географтыг байдалы күрүне кызыгаарлары-биле дүгжүп турда, үүгле ынчан дөмей уткалыг болуп болур. Харын-даа оон әрткеш күрүнелер (чазактар) аразының харылзаалары, үк күрүнелерде чурттап турар улустарның аразында харылзаалары-биле таарыштыр дүгжүп турар болза, дөмей уткалыг болур. А ол дәәрге чүгле социализм үезинде болдунар. Өске таварылгаларда демги ийи билиишкин дөмейлешкек болбас. Бодунуң национал күрүнези чок улустарның (азы нацияларның болгаш бичии улустарның) аразында харылзаалар база бары билдингир болгай.

Оон аңгыда хөй национал-дыг чаңгыс күрүнениң иштинде нацияларның болгаш бичии улустарның аразында харылзаалар бар.

Кижи төрелгетениң төөгүзүнде улустар болгаш күрүнелер аразында харылзааларның янзы-бүрү хевирлери турган. Дайыннар болгаш әптежиишкиннер, янзы-бүрү әвилелдер болгаш блоктар, әжеләәшкиннер болгаш улустарны дарлаашкыннар турган. Ол бүгү харылзааларны ийи кол кезекке ылган болур.

Бирәәде, янзы-бүрү дарлакчы күрүнелериң аразында харылзаалар. Олар бүдүрүлгениң чепсек-хөрекселдеринге хүү өнчүүге болгаш даштыкы политикага улус массаларын киириштирбезинге үндезилеттинген. Кул эдилелдиг, феодалдыг болгаш капиталистиг социал-экономиктиг формациялар үезинде шыырак болгаш кошкак, тиилекчи болгаш тиилеттиргеи, дарлаан болгаш дарлаткан күрүнелер аразында харылзаалар янзы-бүрү турган. Ынчалзажок оларның кол уткашынары чаңгыс сорулганы—чаңгыс күрүнениң дарлакчы үстүкү чагырыкчыларының эң хөй ажык-кончаны ап, аки байдалды әәләәрин чедип алырынче угланган турган. Ынчалзаалар янзы-бүрү турган. Ынчалзажок оларның кол уткашынары чаңгыс сорулганы—чаңгыс күрүнениң дарлакчы үстүкү чагырыкчыларының эң хөй ажык-кончаны ап, аки байдалды әәләәрин чедип алырынче угланган турган. Ынчалзаалар база-ла ындыг принциптерге дүүштүр турганнар. Оларның улустарны дарлап бастыр дәәр үргүлүү үүкүдүнге аңгы талазы-биле көөр хөөн чок чорук, социализмниң чаалап алыышкыннарын узуткаар, социалистиг хостуг улустарның найыралы болгаш бот-боттарынга дузалажылганы болур. «Лондонга нацияларның байырлалы» деп чүүлүнге Ф. Энгельс: «Чүгле ам кадурлуп үнүп орар пролетариат янзы-бүрү нациялар аразынга аны-дуңмалышкы өзүүү турганын шыдаар» деп айыткан (К. Маркс болгаш Ф. Энгельс. Чог. т. 2, ар. 590). К. Маркс 1847 чылдың ноябрьда болган делегей митингизинге чугаазынга улустарның найыралын быжыглазарынга пролетариаттың төөгүлүг ролюн бүгү тала-биле бадыткап көргүскен. «Улустар шынап-ла каттыжар дәәр болза, олар нинти сонуургалдыг болур ужурлуг—деп, ол чугаалаан.—А оларның сонуургалдары нинти болур дәәр болза, өнчү талазы-биле амгы үениң харылзаалары узуткаттынган турар ужурлуг. Чүгле дәәрге амгы үениң өнчү талазы-биле харылзаалары чамдык улустарны өске улустарның дарлаарынга идиг болуп турар, өнчү талазы-биле амгы үениң харылзааларын узуткаарынга чүгле ажылчын аңгы сонуургалдыг. Чүгле ол харын ону кылып-даа шыдаар... Пролетариаттың буржуазияны тиилдәәни оң-биле кады бүгү дарлаткан нацияларны хостажыраа медәә болур ужуру-даа ында» (К. Маркс болгаш Ф. Энгельс. Чог., т. 4, ар. 371).

Улустар аразының харылзааларының социалистиг хевири эн-не баштай. хөй национал-дыг Совет күрүнениң тургустунганы-биле холбаштыр тыптып келген. «Эрги делегейде, национал дарлалдың, национал месилдежиишкиниң азы национал аңгыланчак чоруктуң делегейинге удур ажылчыннар бүгү нацияларның ажылчы чоннарының чаңгыс эвиниң чаа делегейин тургузуп турар, ында оларның кайызынга-даа артык чүүлдүң, кижини хензиг-даа дарлаарының турар аргазы чок» —деп, В. И. Ленин бижәән (ЧДЧ, т. 23, ар. 150).

Федор КОНСТАНТИНОВ,
профессор, ССРЭ-ниң Философия институтунуң президентизиниң орулакчызы, РСФСР-ниң эртемнин алдарлыг ажылдакчызы. (ПМА).

БӨМБҮРЗЕКТИҢ СУДАЛЫ

СӘТА болгаш ПМА: КЫСКА ДЫҢНАДЫГЛАР, ТАЙЫЛБЫРЛАР

ИЙИ ЧУРТТУҢ ЭРГЕ-АЖЫЫНГА ТААРЫШКАН

ЛИМА. (СӘТА). ССРЭ-ниң болгаш Перунуң аразында дипломаттыг харылзааларны тургусканының 10 чыл оюн февраль 1-де демдеглеп әрттиргеи. Совет Эвилели-биле ботбодунга ажыктыг харылзааларны улам хөгжүдер дәәш туржуп турар Перунуң депшилгелиг хөй-нинтизи бо хүнну калбаа-биле демдегләән.

Делегейде эң баштайгы социалистиг күрүне-биле харылзаа тургузар дугайында шинтпирни чепсектиг күштер чаза 1968 чылда. Белунданың империалистиг әзу-чурумун дужүргеи соонда, каш-ла айлар эрткенде, хүләәп алган. Инктериниң әрте-бурунгу чуртту әзулуг национал хосталганы, хамаарышпас хөгжүлдениң болгаш тускайлаң чоруун быжыглаарының оруунче кирген. 1969 чылдың февраль 1-де Совет Эвилели-биле дипломаттыг харылзааларны тургусканы Перунуң чазаанын даштыкы политиктиг чугула базымы болган.

Амгы үеде Перунуң болгаш ССРЭ-ниң аразында бүгү талалыг экономика болгаш садыг харылзаалары чедиишкинчиг хөгжүп турар. Ийи чурттарның аразында экономика болгаш эртем-техниктиг кады ажылдажылга дугайында дугуржулгаларга дүүштүр совет тала Перуга «Ольмос» дәәр гидроэнергетика болгаш суггарылга төлевилелин боттандырарынга, балык үлетпүрүн хөгжүдериниге улуг дузаны чедирип турар. Перу экономикага улуг ужур-дузалыг объектилерни тударынга совет специалистер дузалажып турар. Ийи чурттарның аразында бараан садыглажылгазы, культурлуг харылзаалар чыл үнген тудум хөгжүп турар.

Харам чок деткимчени көргүзүп турары дәәш Совет Эвилелинге өөрүп четтириишкинни Перунуң депшилгелиг хөй-нинтизи илергейлеп турар.

ССРЭ-биле кады ажылдажылга перу улустуң үндезин эрге-ажыктарынга долузу-биле дүгжүп турар деп көскү хөй-нинти ажылдакчызы, культурлуг харылзааларның перу-совет ассоциациязының даргазы Асунсьон Бабальеро Мендес чугаалаан. Перуга бедик мергежилдиг кадрлар белеткәәр талазы-биле Совет Эвилелиниң дузаламчызы улуг ужур-дузалыг боп турар. Совет дәәди өөредилге черлериниң дипломнарын алган перу специалистер национал экономиканың янлы-бүрү адырларында чедиишкиниг ажылдап турар деп ол дыңнаткан. Амгы үеде ССРЭ-де Перунуң 700 хире студентилери өөренип турар.

Совет-перу харылзаалар ийи чурттарның улустарының әрге-ажыңга дүүштүр хөгжүп турар деп чазактың «Хроника» солуну бижәән.

КАДЫ КЫЛГАН ДЫҢНАДЫГ

ДАМАСК. (СӘТА). Сирияның болгаш Иракты дәәди кады политиктиг комитединиң ийги сессиязы бодунуң ажылын Дамаскыда доскан. Комитеттиң сессиязының хуралынга сирия болгаш ирак таланы САР-ның президентизи Х. Асад болгаш Иракты Революстуг командылал чөвүлелиниң даргазының орулакчызы С. Хусейн баштап чораан.

Сессия доозулган соонда кады кылган медеглелди парлаан Араб делегейде байдалды чугаалажып көргеш, Египеттиң амгы әзу-чурумунуң саттыныкчы политиказынга хамаарыштыр ийи чурттарның туружун комитеттиң сессиязынга тодаткан деп дыңналыгда чугаалап турар. Бо политика араб улустарга, оон иштинде Палестинаның араб улузунга улуг империализмниң болгаш сионизминиң сүлчәәлериниң кол звенозу боп турар болганда, аңаа удур бүгү күштер-биле демисежиринин эргежок чугулазын сессияның киржикчилери демдегләән.

Комитеттиң сессиязынга өске-даа чугула айтырыгларны база чугаалашкан.

Шынны чажырар дәәш

ЛОНДОН. (СӘТА-ның корр). Англия парламентиниң общиналар палатазынга үр болган чугаалажыышкыннарның түңелинде Британияның нефть компаниялларының Смиттиң расписи әзу-чурумуг-биле кем-бурулуг кады ажылдажылгазының дугайында дагын истелгени чорудары-биле тускай комиссияны тургузарының дугайында шинтпирни хүләәп алган.

Эртиен чылдың сентябрь айда Британиниң плеткели деп адаар үүлүү парлап үндүрген болгай. Ол документиде Англиялың «Бритиш петролиум» корпорациязы болгаш англи-голланд «Шелл» компания КНО-нуң шинтпирлериниге чөрүштүр барык он ийи чыл дургузында нефть болгаш нефть продуктуларын Родезияның сөөкязы ылгаар әзу-чурумунга садып келген. Британ эргечагырганларын ол хемчеглерге кандыг хамаарылгалыг болганын парламентиниң тускай комиссиязы тодарадыр ужурлуг.

Шинтпирниң тускай телевилелин община палатазынга чазак киргеи-даа болза, Родезияның әзу-чурумунга хамаарыштыр Лондонуң ийи арынныг туружун сойгалап илередип турар чаа фактыларны чажырары-биле чазак бүгү хемчегларни ап чоруткан.

Эрге-чагырганың кажар аргалары община палатазының хөй санныг кежигүнериниң талазындан удурланыышкыны болдурган. Великобританияның хөй-нинтизи нефть компанияларының кем-бурулуг үүгедиишкиннериниң дугайын болгаш чазактың лүжүметтериниң ол хөрекко киржилгезинин дугайында бүгү үүлүү билгеи турар ужурлуг—деп, лейборист Б. Седжмор чугаалаан.

А. МАЛЬНЕВ.

Америк-кыдат ужуражыышкын дугайында

ВАШИНГТОН. (СӘТА). Америк-кыдат чамдык дугуржулгаларга ат салыры Ак бажынга болган. Оларның аразында—эртем болгаш техника талазы-биле кады ажылдажылга дугайында дугуржулга, консул харылзааларын тургузар болгаш чингине консул черлерин ажыдар дугайында дугуржулга, бедик энергиалар физиказының талазы-биле кады ажылдажылга дугайында база өске-даа дугуржулгалар бар боп турар.

Ынчалза-даа Дэн Сяопинниң аян-чоруунга хамаарыштыр өске бодалдарны болгаш кичәәнгейни америк база өскедаа чамдык чурттарның парлалгазы угландырып турар.

Дэн Сяопин бодунуң Вашингтонга чораан үезин «дипломаттыг хүндүткәәчел болурунуң аргазынган» артыкка ажылаан деп Англияның «Гардиан» солуну бижәән. Совет Эвилелинге, оон политиказынга удур хөй санныг нүүлдәәшкиннерни ол болдунуң чугааларынга болгаш медеглелдеринге кылган. Дэн Сяопин ССРЭ-ни «дайынның кол одаа» кылдыр чарлаан. «Совет Эвилелинге удур каттыжарынче болгаш быжыы-биле хөделиринче» империалистиг чурттарны кыйгырган. Бо бүгү чүүлдерни чамдык чажыт черлерге әвес, а конгресске ужуражыышкынга болгаш тускай хүләәп алыышкыннарга чүлчуруп турган. Ындыг чугааларны дыңнаары-биле парлалганың тускай конференцияларын база чыылдырып турган.

Кыдат удуртукчуунуң чугаазының утказы шуут билдингир: ол болза, Совет Эвилелинге удур нүүлдәәшкиннерни кылыры болган деп, америк парлалга демдеглеп турар. Дэн Сяопин «Вашингтонну Совет Эвилелинге удур шанак кылып алыр дәәш келген» деп «Вашингтон пост» солун бижәән. Бодунуң даштыкы политиказын америк чазактың канчаар чорударынга суртаал кылыр оралдажыышкынны Дэн Сяопин база кылган. Оон чамдык чүлчуруушкуннары стратегтиг чепсектерни кызыгаарлаар талазы-биле совет-америк чаа дугуржулганы чарар дәәш туружуп турар президент Картерниң туружун чаза теңсиринче угланганың АКШ-та база әскерип көрген.

Совет Эвилелиниң политиказынга хамаарыштыр Дэн Сяопинниң нүүлдәәшкининге харыы бәәрниден Ак бажынның парлалга секретары, ойталаанын база айтып турар. Дэн Сяопинни АКШ-ка чораанынга хамаарыштыр америк тала база әвәәш әвес сестерни алгыржып турган. Кыдат залчынын чугаазынга хамаарыштыр Ак бажыңның туружу эки билдинмәән. «Совет Эвилелинге удур чаңгыс аай фронтуну тургузар» дугайында кыдат талаәнин чугаазынга тодаргай харыы болбаан.

Бо бүгү чүүлдерге тодаргай харыыны бәәри негеттинип турар. Дэн Сяопин-биле беседалар «дыка хөй нинти перспективтиг» болганын, «ындыг сорулгаларны» чедип алырынга кайы-даа талалар дузалажыр дәәрзин америк таланың чугааларында айытканы болгай. Чогум-на харын «нинти стратегтиг сонуургалды болдуруп турар айтырыглар талазы-биле консультацияларны доктаамал чорударын» ийи талалар дугуруушкан боп турар.

Перспективалар, сорулгалар болгаш стратегтиг сонуургалдар талазы-биле Кыдаттың туружу билдингир ол болза, чаа дайынны кылыры, гегемонизм, национал-хосталгалыг шинчәәшкиннерни базары, социалистиг чурттар-биле демисел чорудары боп турар деп америк солуннар демдеглеп турар.

С Ъ Е З Д АЖЫЛЫН ДООСКАН

АЛЖИР. (СӘТА). Алжирниң Национал хосталга фронтузунуң (НХФ) IV съездизи бодунуң ажылын үргүлчүлеп турар. Съездиниң делегаттары партияның чаа Уставын хүләәп алган, аңаа дүүштүр НХФ-ның съездизи партияның дәәди органы болур болгаш беш чыл болгаш-ла бир катап чыылдырар. Съездилер аразында үеде партийжи удуртулганы НХФ-ның Политбюрозу болгаш Төп Комитеди боттандырар. Партия ТК-ның чиңгине секретарының кандидатуразын Төп Комитеттиң кежигүннери депшидер болгаш съездиге бадылаар. Чиңгине секретарь республиканың президентизиниң албан-хүләәлгезин база күүседир деп уставта айытган.

Уставка дүүштүр Төп Комитеттиң кол сорулгалары болза, чурттуң политиктиг угланыышкынын тодарадыры, национал хартияның — алжир революциянның программалыг документизин база съездиниң шинтпирлерин амыдыралга боттандырары дәәш контрольду тургузары. Политбюрону—партияның дәәди күүсекчи органын — ТК-ның чиңгине секретарының киирип келген саналынга үндезиләәш, ТК-ның составынан беш чыл хуусаалыг сонгуур.

Политбюроның хүләәлгези болза, партияның ажыл-чорудулгазынга удуртулганы боттандырары, ТК-ның шинтпирлерин боттандырарынга контрольду тургузары болур.

Республиканың конституциязынга өскерилгелер киирер дугайында резолюция төлевилелин чугаалашкан болгаш хүләәп алган. Премьер-министрниң болгаш чурттуң оралакчы президентизиниң албан-дужаалдарын тургузарын, оларның эргелерин база хүләәлгелерин ол резолюцияда тодаткан. Алжирниң экономиктиг хөгжүлде планын чугаалажып көөру-биле НХФ партиязының онза съездизин чыылдырар дугайында шинтпирни делегаттар хүләәп алган.

Съездиниң киржикчилери чурттуң даштыкы политиказының, культура, чырыдыышкын, информация болгаш социал-экономиктиг айтырыглар талазы-биле чамдык резолюцияларны чүүлдүргүнген.

Съездиниң делегаттары Чоокку Чөөн чүкте байдалдың чидиглеңгениниге дүвүрел, сагыш салып турарын илергейләән. Бо районда сионисчилер империалистиг сүлчәәниң кол угланыышкыны болза, удурланыышкынның палестин шимчәәшкинин узуткап турары болур деп нинти политиктиг резолюцияда айытган. Кэмп-Дэвидке египет-израиль дугуржулганы база оон улуска удур боп турарын резолюцияда шинтпирлии-биле буруу шапкан.

Съездиниң киржикчилери араб чурттарның күрүнелер болгаш чазактар баштыңнарының Багдадка чөвүлел хуралының шинтпирлерин деткәән болгаш туруштуг чоруктуң база удур хөделиишкининиң национал фронтузунуң кежигүнери күрүнелериниң Чоокку Чөөн чүкке быжыг тайбынны чедип алыр дугайында күжениишкиннеринге байыр чедиртен. Тускай догуннаан Ливанга удур израиль агрессияны делегаттар буруу шапкан. Тель-Авивтиң ажыл-чорудулгазын Ливанны үлежип-хуваажырынче база бо районга дүшкүүрлүг чоруктуң одаан кыпсырынче угландырган деп олар демдегләәннер.

АЛЖИР. (СӘТА). Алжирниң Национал Хосталга Фронтузунуң (НХФ) дөртү съездизи бодунуң ажылын доосван. Делегаттар беш хүн иштинде чурттуң улам ыңайгы хөгжүлдениниң дугайында айтыргны чугаалашкан. НХФ-ниң уставын хүләәп алган. Ында партияның структуразының болгаш күрүне амыдыралының янзы-бүрү талаларына оон ролюнүң база партияның удуртур органнарының эргежүлгелериниң дугайында айтырыгларны чугаалашкан.

Социалистиг угланыышкын-биле хөгжүүрүнүң дугайында чамдык резолюцияларны делегаттар хүләәп алган. Съезд партияның удуртур органнарын — Төп Комитетти болгаш Политбюрону соңгаан, НХФ-ниң чиңгине секретарынга АҮДР-ниң Революстуг Чөвүлелиниң кежигүнү, ийги шериг округунуң командылакчызы чораан полковник Шадли Бенджедидти соңгаан. Партияның чаа уставын әзугаар Шадли Бенджедид чурттуң президентизиниң албан-хүләәлгезинге кандидат болу бәәр болгаш президентиниң соңгуузу февраль 7-де болур.

Съезд өске-даа чугула шинтпирлерни хүләәп алган.

ЧЕРНИҢ ЧОНУНУҢ САНЫ

НЬЮ-ЙОРК. Бо түс чылдың төнчүзүнге чедир чер бөмбүрзәәниң чонунуң саны 6 миллиард 200 миллион кижи болур, тодаргайларга 2 ажыг миллиард кижи немежир. Чәәрби бир түс чылдың ортан үезинге чедир Чер кырынга 11,5 миллиард кижи — ам чурттап турарындан барык ийи катап хөй кижи чурттаар кылдыр санаттынып турар. Бо чурагайларны Каттышкан Нациялар Организациязының Черниң чурттакчы чонунуң талазы-биле комиссиязының Нью-Йоркка болган хуралынга чарлап дыңнаткан.

Бистиң түс чылывыстың арткан чылдарынга хамаарыштыр боттарының бодалдарын тодаралдырыынче шинчәәчилерни албадапкан демографиктиг каш-даа чугула өскерлиишкиннер Чер кырынга сөөлгү он беш чылдарда болганының дугайын комиссияның киирген илеткелинде чугаалаан. КНО-нуң шинчәәчи чөвүлекчилериниң бодалы-биле алырга, чурттакчы чонуун эң дүрген өзүлдезиниң үези эрте берген, ам ол өзүлдениң темпилери чайгылыш чок кудулап орар, ындыг янзылыг угланыышкынның эң чоокку үеде өскерли бәәриниң кандыг-даа дедектери чок болуп турар. Сайзырангай чурттарга өзүп-төрүүр чоруктун илергей-ле кудулаашкыны 50 чылдың төнчүзүнде-ле әгелей берген. Амгы үеде АКШ-та өзүп-төрүүр чоруктун кызырлыышкыны ол чурттуң бүгү төөгүзүнде эң чавыс деңнелинде четкен.

Хөгжүп орар чурттарның хөй нуруузунга 60 чылларның ортан үезинден әгеләәш өзүптөрүүр чорук кудулап әгеләән. Ол угланыышкын ам эң хөй чурттакчы чонуг чурттарда, чижә, Кыдатта болгаш Индияда база илергейлеттинип турар апарган деп, КНО-нуң специалистери санап турар. Сөөлгү үениң үнелеп көрүүшкүннеринде алырга, ам Кыдатта 950 миллион кижи, а Индиада — 630 миллион кижи чурттап турар.

Сайзырангай чурттарда өзүп-төрүүр чоруктун мооң мурнунда көстүп көрбәән ындыг улуг кызырлыышкыны күш-ажылчы курлавырларның орнунун болур-чогууру-биле катап тургустунмайын турарыбиле болгаш чурттакчы чонуун «азы-харынын нинти кырып турары-биле» холбаштыр чазактарның сагышсыралын хайыктыра берген деп, КНО-нуң комиссиязының хуралынга демдегләән.

«Амгы үениң ортумак өөрүлезиниде» ам ийи четпес уруглар санаттынып турарын КНО-нуң бүгү делегейден чыып алган статистика саннары көргүзүп турар. Хөрәәженнер нургулайында-ла ашакка орайтады барып, ынчангаш баштайгы уруу оон базыны әләән апарганда көстүп кәәп турар. Сайзырангай чурттарда ыка хөй санныг хөрәәженнер барык-ла ажы-төл чок болуп турар.

Делегейниң бүгү-ле районнарында хөрәәженнер әр улустан үр үелиг чурттап турар. Эң сайзырангай чурттарда ол ылгал ортумаа-биле 6,5 чыл болуп турар. Хөрәәженнер 70—78 хар, а әр улус 64—72 хар чедир чурттап турар.

(СӘТА).

Иранда байдал дүшкүүрлүг боп артышаан. Тегеранда болгаш өске-даа хоорайларда чазакка удур хөделиишкиннер уламчылап турар. Чысказалганнарның болгаш полициның аразында месилдежиишкиннер боп турар. Өлүртиен болгаш балыглатиан кижилер хөй.

ЧУРУКТА: Тегеранга чазакка удур болган митинг үези.

АП—СӘТА-ның фотозу.

ЧЕЧЕН МЕНДЕ, ЧЕЧЕК ЧЕРДЕ

ҮЛЕГЕР ДОМАКТАРДАН

Үлегер сөсте нүгүл чок,
Үер сутда балык чок.

Доңгуражтан даңгырак чидиг,
Тоолайдан таалай чүгүрүк.

Шугум чазаарда, шыгаар,
Шуугаар бетинде, боданыр.

Чоптуг сөсте буруу чок.
Чөремеде сөөк чок.

Үзер бүга мыйыс дөгээр,
Үлегер билбес күш дөгээр.

Эртинени черден казар,
Эртемнерни номдан тывар.

Үжүк билбес кижи
Үнү чоктан дора.

Чидиг балдаа ыяш чымчак,
Чиге кижээ ширини чымчак.

Аспас диве хая көрүп чор,
Алдаваас диве айтырып чор.

Кижи эвизи—хүн
Кижи багы—чылан.

Кидистиң эвизи салыжында,
Кижиниң эвизи— бүдүжүнде

Кежээниң мурнунда —хүндү,
Чалгааның мурнунда —кочу.

Мөге салыкчызының йөрээли

Мөгем онаан үндүрүңер!
Мөге шылай берди!
Калбак дашка таныас мөгем!
Кадыр черге ушпас мөгем!
Туткан холу какпа дег,
Турган буду чагы дег,
Карак чивеш аразында,
Катай кагар кажар мөге!
Эргек дырбаш аразында,
Эгин шодаан часпас тудар,
Эки не төрүп берген,
Эрес мөге, шүглүр оглу!
Хартыгадан
Кашпагай,
Дээлдигенден
Девингир,
Опан мөгем
Онаан үндүрүңер,
Онаан үндүрүңер!

Тоолчу Саая Самбуунуң чугаазындан О. Дарыма дыңнап бижээн.

«АЙЛАҢ-КУШТУҢ» АВТОРУ

Алдаржаан музыка чогаалы «Айлаң-куштуң» («Соловей») аялгазының автору композитор Александр Алябьев декабристер-биле ханы харылзаалыг чорааны дээш, ону ыңай-бээр шөлүн турганының чылдагааны болган дээрзин Москвада уран түүл шинчилекчизи Н. М. Молева архив документилерин шинчилеп тургаш, ындыг түңнелди үндүрген.

Алябьевтиң амыдырал-чуртталгазын яны-бүрү болуушкуннар-биле байлак. Ол 1812 чылдың Ада-чурттуң дайынының үезинде гусар полугунга кады албан эрттирип турганы шүлүкчү Денис Давыдов-биле харылзажы берген. Олар тулчуушкуннарга болгаш партизан үнүүшкүннергедаа кады киржип чорааннар. Сенат шөлүнге болган тура халыышкының киржикчилери-биле Алябьев чоок турган. А. Грибоедов бодунуң өңнүүнүп чамдык талаларын Чацкийниң овур-хевиринге көргүскен болгаш ону «Угаандан човулаң» деп шииниң сөзүнге: «Бараан болуру эки болбайн, базыдырары — бачыт» — деп, композиторнуң ынак үлегер чугаазы кылдыр киргген.

Алябьев «доспес» офицерлериң бирээзинге санаттырган, албанындан үндүрткен. Ынчалза-даа ол хаанныг эрге-чагырганы шүгүмүлээрин үргүлчүлевишаан турган, ооң бажыңынга чаңгыс эп-сеткилдиң кижилери чыглып кээн чораан.

Ооң соонда хаанның талалакчызы кижилер ол таарымча чок чогаадыкчыдан шуут чарлын алырын күзеп бергеннер, ынчангаш 1825 чылдың чазынында ону кады көзер ойнап турган кижизин өлүрүп каан деп меге буруудаашкынны кылгаш, Алябьевти тудуп хоругдааннар. Ооң соонда Николай хаанга буруудадышкын бадыткаттынмаан дээрзин кээп илеткээнпер. Ол мынча дээн: «Ындыызы ындыг-ла харын, ынчалза-даа Алябьев ышкаш кижилер пайысыладган ыракка чоруур болза эки». Үндүрген шиткел кончуг шыңгыы болган: «Шериг дужаалын, дворян үгүп казааш, ниитилелге ону хоралыг кижи деп санааш, Сибирьниң хоорайларының биреэзинче шөлүп чорудар».

Алябьевке таварышкан шиткелди чымчадыр дүтайында каш-даа дилеглерни хаан хүлээвээн. Эш-өөрүүнүң дилээн өзугаар Алябьевке көргүскен кара чаңгыс чиигелде болза, композиторнуң олуртуп турган кара-бажың камеразынга хөгжүм хеременин түргузарын аңаа чөпшээрээни болур. Аңаа, кара-бажыңга олурып турган, Алябьев алдаржаан «Айлаң-куш» деп музыказын А.Дельвигтиң шүлүүнге бижээн.

1827 чылдың январь 7-де «Айлаң-куш» Улуг театрның сценазынга ең баштай дыңмирен үнген. Залда чыглган кижилер музыканың кайгамчык аялгазын бут кырынга турып өзулап дыңнааннар.

Алябьев шөлүтүргеш бодунуң төрүттүнген болгаш өскен чери Тобольск хоорайга 1828 чылда чедип келген. Алябьев аңаа пианист, дирижер болуп, ырларны чыып, хөгжүм оркестрин организастап турган. Ол Тобольскиге тургаш, «Айлаң-куш-биле чарлыышкын», «Айлаң-куш шөлүгледе» деп чогаалдарын база бижип доскан.

СЭТА-ның корр.

ХҮЛЭЭЛГЕВИС ЫДЫК КҮШТҮГ

(Шагдаалар марыжы)

Сөзү К. ЧЕРЛИК-ООЛДУУ. Аялгазы Д. ХҮРЕШ-ООЛДУУ.

Марш темпизи-биле

А. мы-ды-рал, хөг, жүл де-ге
Дот-кар-моондак тур-гус-пас дээш, А. мы-тыны ары
ар-тыны-га каап, Тор-луш ди-вейн бы-жыг тур.
Хор
Хү-лээл-ге-вис ы-дык
күш-түг Кү-рү-не-ниң хе-рээн даан-гаан.
Чон-нуң ды-жын ка-да-га-лап,
Хатан.
Со-вет хоой-лу кам-га-лаан бис.
Тенорлар.
кам-га-лаан бис. Чон-нуң
Ды-жын ка-да-га-лап, Со-вет хоой-лу
кам-га-лаан бис.

Амыдырал, хөгжүлдеге
Доктар-моондак тургуспас дээш,
Амы-тынны артынга каап,
Торлуш дивейн быжыг тур-жур—

Кожумаа:

Хүлээлгевис ыдык күштүг
Күрүнеңиң херээн даангаан.
Чонуң дыжын кадагалап,
Совет хоойлу камгалаан бис.

Кемниг херек үүлгедигни
Чаңдыр көрбейн сойгалаарда,
Шагдаа күжү калбак чопда
Кеди аңаа даянар бис.

Кожумаа:

Карацгы дүн, хаттыг чаашкын
Хайгааралга чылдак болбас,
Дүүрезиниг медээ уткуй
Дүрген чедип, дуза кадар —

Кожумаа:

Хүлээлгевис ыдык күштүг
Күрүнеңиң херээн даангаан.
Чонуң дыжын кадагалап,
Совет хоойлу камгалаан бис.

ТЕЛЕВИДЕНИЕ

ФЕВРАЛЬ 4-ТЕ

БИРГИ ПРОГРАММА

МОСКВАДАН

10.00—«Ye». Информастыг программа.
10.40—«Зарядкага чыскаалыңар!».
11.00—«Маренчилер ырлаар». Киевтен дамчыдылга.
11.30—«Будильник».
12.00—«Совет Эвиделиниге бараан боор тур мен!».
13.00—«Тоол аалдан келген», «Алдын өдүрек». Уранчечен телефильм. РСФСР-ниң улустуң артизи В. М. Леонтьева эге сөс чугаалаар.
14.00—«Музыкалыг киоск». Дамчыдылганы Э. Беляева чорудар.
14.30—«Кодээге дамчыдылга». Кур болгаш куруккан черлерни шиңгээдип алганының 25 чылынга.
15.30—Спорт программазы: Фигурлуг чуңгулаашкын талазы-биле Европаның чемпионады. Хөрөөженнер. Хостут программа. Загребтен дамчыдылга. Коньки-ге маңнаарының талазы-биле делегей чемпионады. Хөрөөженнер. 1500 м. Голландиялан дамчыдылга. Шанак споргунуң талазы-биле Европаның чемпионады. ГДР-ден дамчыдылга.
17.30—«Тургустунганы». Чурттуң күш-ажылчы коллективтеринге турааскаан болүктен документалдыг телефильмнериң баштайгы көргүзүү.
17.55—Сибирьниң болгаш Ыраккы Чөөн чүктүң ажыл-ишчилериге музыкалыг программа.
18.45—«Адыг». Уран-чечен фильм.
19.30—«Кино аян-чоруктар клуву». Дамчыдылганы Ю. А. Сенкевич чорудар.
20.30—Мультфильмнер программазы: «Чадырда от хып тур», «Адыр, мана!».
21.00—«Делегей байдалы».
21.45—«Улустуң аялгалары».
22.00—01.00—Европаның ең шыырак фигуристериниң үлегерлиг оюн көргүзүү. Загребтен дамчыдылга. Чаңсарда —«Ye». Информастыг программа. Төңгенде—медээлер.

ФЕВРАЛЬ 5-ТЕ

БИРГИ ПРОГРАММА

МОСКВАДАН

10.00—«Ye». Информастыг программа.
10.40—Эртенги гимнастика.
11.05—Мультфильмнер программазы: «Чадырда от хып тур», «Адыр, мана!».
11.35—«Лэсси» сериядан уруттарга фильм. «Лэсси пуманың амы-тынын алган» болгаш «Салымчолдуң таварылгалары».
12.30—«Билдингир-даа бол, эдептиг». Дамчыдылганы профессор С. П. Капица чорудар.
13.20—Медээлер.
13.30—16.00—Чаңсар.
16.00—Медээлер.
16.20—«Бодунга хынаа көрген». Эртем-тайылбырлаалдыг фильм.
17.10—«Совет күрүнеңиң болгаш эргениң үндезиннери». «ССРЭ-де күрүне эрге-чагырганының органнары». Дамчыдылганы ССРЭ-ниң юстиция министриниң бирги ораланчыам А. Н. Сухарев чорудар.
17.40—«Кылыр болгаш билир бол». Аныяк техниктерге дамчыдылга.

КЫЗЫЛДАН

18.25—Телемедээлер.
18.35—«Хамаатты камгалалының билиглерни—кижи бүрүзүнге».
18.50—«Каттышкан арга-биле чурттакчы чонну кожуурери болгаш тарай турган гузары». Документалдыг фильм.
19.10—«Шүүлүкчү-биле ужуражылга».
19.25—«Спорт хоорайы». Телефильм.
19.40—Телемедээлер.
19.55—Чарлалдар.

МОСКВАДАН

20.00—«Беш чыл. Дөртү чыл». «Чуртка хөй саазынны». Дамчыдылганы ССРЭ-ниң целлюлоза-саазын үлетпүрүнүң министри К. И. Галавшин киржир.
20.45—В. Гусев — «Москвада чаа». Ленинградтың Ленсовет аттыг күрүне театрының фильм-шиизи.
22.30—«Ye». Информастыг программа.
23.05—«Уран чүүлде ужуражыышкыннар».
23.45—00.25—Шанак споргунуң талазы-биле Европаның чемпионады. ГДР-ден дамчыдылга. Төңгенде — медээлер.

ИЙИГИ ПРОГРАММА

МОСКВАДАН

18.25—«Бистиң садывыс».
18.55—Күрүнеңиң Пятницкий аттыг орус улустуң үлегерлиг ийити ырызының оркестриниң концерти.
19.15—Мячлиг хоккей талазы-биле делегей чемпионады. ССРЭ-ниң шилиндек командазы — Швецияның шилиндек командазы. 2-ги оюн. Швециядан дамчыдылга.

КЫЗЫЛДАН

20.00—Документалдыг телефильмнериң программазы: «Тараажа орук». «Бригадир дугайындада бодал».
20.50—21.50—«Джерело Натхнення». Фильм-концерт.

СУРАГЛЫГ КОМПОЗИТОРЛАР МУЗЫКА ДУГАЙЫНДА

Музыка дээрге бүгү кижи төрелгетенниң өзулуг дылы-дыр.
К. М. ВЕБЕР.

Музыка—сеткилдиң дылы-дыр: ол сагыш-сеткилдиң болгаш кижиниң байдалының кандыызының херечизи: ол—үннерге илереттинген амыдырал-дыр.
А. Н. СЕРОВ.

Музыканы кижи бүрүзү дыңнаар, ынчалза-даа оларның эвээш кезии ону дыңнап билир. Музыка дээрге амыдыралды көргүскен дириг сөс, амыдыралчы чугаа-дыр.
Б. В. АСТАФЬЕВ.

Музыка улуг уран чүүлүнге хандынышывышаан, ону өренинер. Ол сагыш-сеткилдиң, бодалдың, чүткүлдериниң эртинезин силерге ажыдып бээр. Ол силерни сагыш-сеткил, угаан-бодал талазы-биле арыг, дең-дески болдурар. Ооң ачызында боттарынга билдинмес улуг күштү немеп алыр силер, ынчан чуртталганы чаа, чараш овур-хевирге көре бээр силер.
Д. Д. ШОСТАКОВИЧ.

ӨПЕЙ ЫРЫ

Орай дүне ыттар хөлчок туруглаткан:
Ооругну өттүр ээрип кааптылар.
Удуп чадаан чаштар ышкаш сылдыс-шолбан
Улуг-биче карактарын чивеңнетти.

Шыргай арга шарлан-пөжү улаараан дег,
Сылдырткайнып шылырады силгиленди.
Шылаан хем өтту чаштап хорадаан дег,
Садыглары химиреннип шаалашты.

Малчын аалдың кажаазында анай-хенче
Мааладыр эде каапкаш, хойдуга-дыр.
Ынай чаштың корткан үнү дүлүк өттүр
Ыыт-даашка хөлүшкаштың чаңгыланды.

Шак ол өйде ие кижи хоюг үнү
Чараш үнн өпей ырын бадырыпты:
Кавайда чаш харамдыгын эмиг эмгеш,
Катап хандыр таалал-биле улуй берзи.

Өпей ырның чассыг, чымчак аллгазы
Өгден үнүп, өртемчейже ужугупту:
Шыргай арга шарлан-пөжү ооружган,
Шылаан хем саарыглары чаажыкты.

Өпей ырның хуулгаазын сорунзазы
Өртемчейни чыыра тыртканы, куспактапты.
Шырым булут сылдыстарны шуглап алды,
Сылдыс-шолбан өттүг караан чивеңнетти.

А. ДАРЖАЙ.

КҮШ-АЖЫЛЧЫ СТАЖЫ—85 ЧЫЛ

Бистиң чуртувуста 22 муң узун вазылыглар бар, оларның аразында чүс ажыг кижи москвачылар.

Оскар Антонович Орг чоокта чаа чүс хар харлаанын демдеглеп эрттирген. Ооң национ-алы — эстон. 1879 чылда Ленинград областың Прохоровек дээр көдээ суурга төрүттүнген. Он харлыында кадарчының дузалакчызынга ажылдап эгелээн, дарганнап-даа чораан. Совет эрге-чагырганың үезинде ол механикке өөренип алган. Оскар Антонович сөөлгү бежен чылда Москвада чурттап турар. Ол үш ооду база бир ургуну доруктурган. Ооң оолларының ооллары дорт кижи, оларның ооллары үш кижи бар. Оон күш-ажылчы стажы—85 чыл. Ол чүгле 95 харлыында пенсияже үнген.

— Ажыл чок олуруп шыдавас болгаш ынча үр чылдарда ажылдааным. Өз. Мөңге кырган-авам 126 чыл, авам—123 чыл чурттааннар — деп, Оскар Антонович чугаалап орар.

«ТРУД» солундан.

КҮДЭЭЗИНИҢ КҮЖҮН КӨӨР

(Рассказ)

Хып дээн чалыы чылдар чаруш аңды ышкаш каранаанып эрте берген. Район теаүнде ортумак школаны доосканы, суурумга чаныр кэримге, мөңгө эки сүме кадыксаан кижилер эвээш эвес турган: оларның хөй келин-ле меңгэ аттестадың холда-дыр, нарычын аныяк-тыр, от-бүле тударынче далашпайн, эртем-сургуулдун эчизинге чедип алдыкза эки дижир турган. Эки сүмени эдерер апаар, эртем чедип алырын бодум база күзеп чораан мен. Оон соонда дипломну холга алыр дээш беш чыл иштинде канчаар өөренип чораанымны коптарар болза чугаа узай бээр.

Тускай эртемни чедип элгаш, база катап өскен төрөн суурумга чаныр келген мен. Меңгээ эки сүме кадыксаар кижилер мурнундаазынаан-даа хөй апаргын болгаш.

— Агрономнуң дипломуң алганың магалыг-дыр, аалораныда чаныр келгениң эки-дир. Өг-бүле тудары кай баарыл, далашпа, баштай белдыр дыңзын ал дижир турган. Эки сүмени эдерер апаар: шынаала студент чораан эрде чүү шоолуг эт-сеп турар боор. Кезек үе эртеңде шору апаргаан мен.

— Кокшул барда куда дүжерди кай баар. Баштай гаптыг бажың-бөлгаттам ап ал— деп сүме катканнар.

Совхозка квартира айтырыы ындыг амыр эвес-даа болза, дирекция, ажылчыг комитеди мөңге дилээмни кончуг эвилек көрүп, чаа туткан бажыңдан квартираны берип каан. Чазын соңга дужунга каш ниизы яыштарны тарып олуртуп алган мен. Агроном кижи огород чок канчаг олурар дээш чанымда участокка картошка баштады элээн ногаа айчаан база тарып алган мен.

Бо бүгүнү көрген улус менги мактап, ажылгыры кедергей эр-дир дижип, база-ла сүме кадарын утпайн турганнар:

— Бажың-даа эки-дир, огород-даа кайгамчык-тыр. От орну ышкаш чер халас чыттырбас кижи-дир сен. Шыдыр харын, ол болбазыкпе, огородун чашпанга алзын чиртиккен улуска үлегер көргүзүп турар кижи-дир сен. Бичаа тура машинадан садып ал. Адаларывыс дорут-дорут, шилги-шилги аттар мунуп чораан болза, ам бөгүн ооллары «демир аттарны» мунар апаргаан магалыг үе ышкажыл—деп эки сүмени берип турганнар.

«Ам бот турган садыг албас болзуңза, өглениг алырыңга холуңга кадайыңа акшаа тудуспайн баар, сен үгле акшаны ажылдааш аңаа чедириг экиен бээр хилиичээ-не ол, оон ыңай кайнаар барганын бил. бес-даа сен» деп, хөйну корген эштерим сымыранып чораан.

Муң деп саны адаарга белен, бижинрге кыска, чүгле үш борбак үжүк кирер. А ол хире акшаны чыып алырында эвээш эвес үе херек. А «Москвич» өртээ чаңгыс муң эвес-ле болгай.

Күзээнин чедер, сураанын тывар дээрге шын. Ак-кок «Москвич» мөңге херимни иштинге кирип кээп турар үеде назы-харым догун чоруй баргаан. Шаанда менче кыңайындыр көрүп чораан кыстар ам безин кылчаш дивес апаргаан. Ынчалза-даа кижиниң хуу-салымы деп чүве турар-ла болгай. Мен ону дилеп тывар апаар мен деп бүзүреп чордум.

— Болган болбаан кижини кадай кылып канчаар сен! Төлептинин шилин турган. алыр-ла болгай—деп, совхозтуң бухгалтери Кара-кыс угбай сүмелеп турган.—Мөңге сүмем эдерни чорзунза, чалыг кылбас сен, Болат—деп эки сүмени эдерер апаар. Шынаала душкан-на кижи-биле тут-тунчу бээрге оон кайын өделиг чүве үнер боор. Амырактың арнын көөр, аажы-чаңын хаңдыр билир, дөргүл-төрелдери-биле арадажып, таныжар болгай.

Хоомай кижи совхозтуң бухгалтери болуп шыдавас болдур эвесле. Ынчаргаш Кара-кыс угбайның чагыын дыңнаары кончуг чугула деп чоорту бүзүрей берген мен. Библиотекарь Сендажы—онаа кыс. Аңаа саналдан киирип көрейн бе деп Кара-кыс угбамдан айтыргаан мен. Ол биичин боданган:

— Түрей бээр сен. Адазы арагачы чүве болбазыкпе. Хуниуң-не сенээ келгеш «хүрегеп ool, кылаң-карадан сатканы ауті» деп турып бээри чугаажок. Ооң орнунга чаасканы чорзунза сагыш амыр— дээн.

Яслиг-садта кижизидикчи Херелмаа база бистиң суурнуң чок дээн кыстарының биреэзи. Ооң дугайында бухгалтерге ажыт-чажыт чокка чугаалаарымга, ол менче чиг-чиг көргеш, сымыраны аарак мынча дээн:

— Онаалыы онза кыс, маргышпас мен. Ындыг-даа болза харамы кончуг улус болгай. Мен оон ада-иезиниң мыгыурун шупту беш салаам дег билир-дир мен ийин. Болат. Кадайын харам боорга эш-өөрүп бажыңынга кирбес апаардыр ийин. Оон багай чүве канчаг турар боор.

Угаанныг кижиниг сүмезинге каттышпаскаа кайын болур дээш ооң соонда Херелмаанын дугайында сөс этпээн мен.

Бо чугаа соолуңде удтаапда Кара-кыс угбай бир-ле кежээ мөңге бажыңымга келгеш. дужаал номчаан чүве ышкаш тура дүшпейн дыдыңзы-ла берген:

— Болат, бистиң магазинвисте Долаана дээр чаа садыгжы уруг келди. Онза кыс, оон артык уруг тыпшас-даа сен. Дорааан өглеп каалы!

Эки сүмени эдерер кижи болгай мен: Долаана-биле өглениг алган бис. Куда сөөлүнде Кара-кыс угбай келгеш, «күдээзиниң күжүн көөр, хүрец-дайның маңын көөр» дээр болгай, мени машинаа-биле ынаар-мынаар чедир, ону-мону эккен бер» деп дужаагаш туруп берген. Бо кандаан чүве апарды деп Долаанадан айтырарымга, кадайым турган:

— Кара-кыс дээрге мөңге даай-аваа ышкажыл, сээн кончуг чиигине кат-иен кижидир, оон айбызын күүсеттирпейн, чүү кылыр сен—дээн.

Оон бээр-ле бухгалтериниг айбызын, даалгазын күүседири мөңге бир кол ажылым апаргаан, салым-чол ындыг болган-дыр ийин.

В. МОНГУШ.

агаар

Кызылдың метеостанциязының дыңнадыг турарын өзугаар алырга, бөгүн республика девискээринге булуттаар, улуг эвес хар чаар, барыын чүк угланыышкынныг хаттың дүргени секундада 5—10 метр чедер, агаарның температуразы 18—23, чамдык черлерге — 8—13 градус соор. Автоорук-тарга хараыг, көстүрү 2—4 километр.

Кызылга база бүргээр, быскан хар чаар, барыын чүк угланыышкынныг хаттың дүргени секундада 2—7 метр, агаарның температуразы 20—22 градус соок.

Редактор В. С. ШАРАВИИ

КИНО

ФЕВРАЛЬ 4-ТЕ

«НАНЫРАЛ»: «Улан» 10.00, 12.00, 14.00, 16.00, 18.20, 20.20 шактарда.

«ПИОНЕР»: «Суг адаанын даңгыназы» 9.10, 10.40, «Чиңгачгук — Улуг Чылан» 12.10, 13.55, 15.40, «Сангам» 17.25, 20.15 шактарда.

«ВОСТОК»: «Р. Ш. Ч.» 9.30, 11.20, «Ынакшыырынга эрге» 13.00, 15.00, 16.50, 18.40, 20.30 шактарда.

«КАА-ХЕМ»: «Белен болуңар, дээрги мыидаагылар» 11.00, 13.00, «Өжээн негекчиин» 15.00, 17.30, 20.00 шактарда.

ФЕВРАЛЬ 5-ТЕ

«НАНЫРАЛ»: «Артындан согут» 9.30, 11.20, 13.10, 15.00, 16.50, 18.40, 20.50 шактарда.

«ПИОНЕР»: «Гваделупа чурттуң марказы» 9.40, 11.10, 13.40, 15.10, «Улан» 16.40, 18.35, 20.30 шактарда.

«ВОСТОК»: «Кырганнарга хөглүг оюн» 15.00, «Шынаада демисел» 16.50, 18.40, 20.30 шактарда.

«КАА-ХЕМ»: «Сангам» 15.00, 17.30, 20.00 шактарда.

Кызылдың автошколазы 3-кү класстың чолаачыларынга өөредири-биле сургуулдар чыыл алырын чарлаан тур. Өөредилгени тыва дыл кырынга чорудар. Совхозтардан өөредири-биле чоруткан 17 хар 7 айлан өрү назылыг кижилерни хүлээп алыр. Өөредилге 1979 чылдың февраль 15-те эгелээр. Өөренирин күзээнилер үүнү чоруткан бижиктиг, паспорттуг, шериг билетти, кипр бижиктиг хереченнеддиг болур.

Айтырыгларны дараазында адресче чорудар: Кызыл хоорай, Шевченко кудумчузу, 113 а.

Хоорайның № 4 профессионал-техниктиг ортумак училищеси бо чылдың февраль 10-да 12 шакта ада-иелерниң болгаш 3-кү курстуң өренген-чилериниң хуралы болуруун чарлап тур.

Кызылдың политехникумунун, амгы автоорук техникумунуң Сергей Чолдак-ооловичи Сатка тывысканы II № 232508 дугаарлыг диплому читкен. Ону ам күш чок деп санаар.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: индекс 667000

Кызыл, Шетевкив-Кравченко кудумчузу, бажыр № 3. ТЕЛЕФОННАРЫ: Редакторнуң 2-24-63, редакторнуң оралакчызының 2-35-24, 2-31-75, харысалгалыг секретарьның 2-23-35, секретариаттың 2-23-35, партийже амыдырал болгаш совет тургузуг коллегиясының 2-37-13, пропаганда коллегиясының 2-31-75, культура коллегиясының 2-23-54, көдээ ажыл-агый коллегиясының 2-21-47, үлетпүр коллегиясының 2-22-64, чагаа коллегиясының 2-41-27, информация коллегиясының 2-20-60, корректорларның 2-27-41, бухгалтерияның 2-12-45, солун келбейн барганда 2-32-75 телефонче долгаар.

Тираж 16933. Чагыг № 65.

СОЛУН НЕДЕЛЯДА 6 КАТАП ҮНЕР

Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Ном үндүрер чер, полиграфия болгаш ном садылыың талазы-биле эргелериниң типографиязы (Кызыл, Шетевкив болгаш Кравченко кудумчузу, бажыр № 1).

ТС—00435.